

1940'erne

I 1942 reorganiseres komitéen, der nu er sammensat så en alsidig bedømmelse sikres gennem repræsentation fra de kredse, der er engageret i bogens udformning: Foreningen med 2 repræsentanter ligeså Fagskolen for Boghaandværk; desuden repræsentanter for: Akademisk Arkitektforening, Kunstakademiet, Kunstindustrimuséet, Danmarks Biblioteksforening og Kemigraflaugets Lærlingskole med rigsbibliotekar Svend Dahl som formand. Komitéen der blev nedsat i 1943 afholder det år 16 møder, foruden 12 redaktionsmøder. De første års udvælgelse præsenteredes i en fortegnelse over årets bedste bøger, der bortset fra nødvendigste faglige data var ukommenterede. Fra året 1942 og til dato har den årlige præsentation i højere grad haft præg af håndbog med en detaljeret motivering for hver enkelt bogs udvælgelse.

I forordet til 1943' udvalgte bøger nævnes: »Et samlet Overblik over de indsendte Arbejder .. har givet Komitéen det Indtryk, at der staar tilstrækkelig mange og dygtige Kræfter til Raadighed for de Bogproducenter, der har Sans for godt Bogarbejde, men at disse Kræfter i for høj Grad anvendes spredt og tilfældigt. Derfor udviser mange af vore Bøger – ogsaa mange af de af Komitéen udvalgte – en eller flere udmærkede Enkeltheder: Snart et smukt Omslag, snart et usædvanlig vellykket Titelblad, snart et harmonisk Satsbillede, snart en særlig god Kartonnage, men Helheden skæmmes ofte af Fejl og Mangler paa andre Punkter« – var der måske alligevel noget om Billows snak i 1936?

Fem bøger fremhæves dog særligt: Izaak Walton: *Den fuldkomne Fisker*, (Ib Andersen), Karl Madsen: *Bindesbøll*, (Biilman Petersen), Aksel Rode: *Niels Skovgaard*, Merete Bodelsen: *Emil Hannover Biografi* og Gerners: *Hesiodi Dage* (Povl Christensen). Her drejer det sig i alle tilfælde om arbejder tilrettelagt af særlige bogkyndige, der nøje har overvåget fremstillingen, i alle stadier i nært samarbejde med håndværkerne.

Dette er krigens årti, hvor der trods mangel på alle områder, udfoldes en livlig bogvirk-

En »Sikker Hansen-pige« som tusinder andre, der hang i danske hjem i 40'- og 50'erne.

somhed. Den store interesse for bøger i disse år har uden tvivl forbindelse med mørkelægning, udgangsforbud og afsavn af forlystelser og rejser. Det afstedkommer dog tillige en ikke hel sund afsætning af bibliofiltryk, der dog ikke præger tidens udvælgelse.

Blandt de klassisk skolede bogtilrettelæggere træder to i forgrunden: Kai Friis Møller med Ovid: *Trø Kragesange* (1944) og Christian Elling med *Den italienske Nat* (1947) foruden flere andre bøger i dette årti. De var begge fremragende stilister, såvel i det litterære, som det typografiske. Steen Eiler Rasmussen starter i 1940 sin endnu ikke afsluttede serie af småbøger med *En bog om noget andet*. Den indeholder bl.a. det fine essay om hvordan en god bog skal fungere; overbevisende i både form og indhold. I 1949 indleder samme forfatter sin serie af større arkitekturbøger med *Byer og Bygninger*, hvor alle illustrationer er pennetegninger i kobberstikmaner.

Steen Eiler Rasmussen essayserie har formatet 160×240 mm. Små formater var allerede i 30'erne blevet kendetegnet for en del af produktionen fra

På udstillingen her vil mange sikkert forbavses over, at Sikker Hansens »pennetegninger« til Joh. V. Jensens *Kongens Fald* er malet med pensel i stort format.

Aa, nej, Mikkell mente, det kunde have sin Rimelighed. Han tav, og de fulgtes ad helt op til Frue Kirke uden at sige noget.

Hm! Otte Iversen rømmede sig. Har De ikke Lyst til at følge med hjem, hvor jeg bor og drikke et Bøger Vin? Han talte i en anden Tone nu, koldere og som det lod mismodigt.

Mikkell saa ingen Grund til at sige nej, og de gik hen et Sted i Vestergade, hvor Otte Iversen laa i Kvarter. Huset var lukket.

Vi kan ikke komme ind uden at banke dem op, sagde Otte Iversen henvendt til sig selv. Men jeg har en Kande Mjød ude hos Hesten.

De gik over den maanelyse Gaard og kom til et stort Skur med Halvlag. Otte Iversen stødte Døren op. Det er mig, sagde han, da en Karl sprang op fra sit Halmleje. Taend os et Lys.

Karlen skævede til Mikkell, da han havde lændt Lys. Det var et stort Staldrum, men der stod kun en eneste Hest i et af Spiltovene. Otte Iversen gik op og klappede den og puslede lidt ved den.

Læg du dig kun igen, sagde han til Karlen. Han rakte hen i en Krog og fandt en lang Træstob frem, klappede Laaset op og kiggede i den.

Jeg opholder mig for Resten mest herude ved min Hest ... vi kan vel godt sætte os paa Truget her? Der er en Slurk endnu, det er den brede Ende af Kanden, der er tilbage. Varsaagod!

Mikkell drak, og den stærke Mjød smagte forførende godt, den løb ud i ham, han blev øjeblikkelig varm. Otte Iversen drak en lang Slurk efter ham. Saa sad de der Side om Side paa Truget. Karlen, der havde smidt sig i Halmen igen, sov allerede dybt. Hesten nippede op i Hækken og byggede saa stille. Lysestumpen brændte i sin Klemme paa Væggen. Dødstille var der rundt om, Gaarden laa hvid som af nyfalden Sne udenfor Døren i Maaneskinnet. Det var over Midnat.

Mikkell listede sig til at se paa Otte Iversen, han blev mere og mere underlig ved ham. Men der var ikke andet at spore paa hans Ansigt end pinlig Fortænkthed, han kneb Munden sammen og stirrede ned for sig.

Her er meget lummert, for Otte Iversen endelig op, skal vi gaa udenfor igen. Men lad os drikke ud først.

De tomte Kanden og gik, Otte Iversen skød Døren til. Lidt efter var de ude ved Bymurene, de højede tilhøjre og blev ved at gaa langs med dem, fremdeles tavse.

Men Otte Iversen kunde ikke blive ved at tie. Aaja! udbrød han spøgende, og Mikkell saa ham vende sit smilende Ansigt op i Maanelyset — her gaar vi i det skønne Majvejr; om fjorten Dage er man maaske færdig med alting, baade Maaneskin og alting.

Mikkell saa forbavset paa den unge Soldat, der var stanset med et Sæt, som om en Skælven havde overfaldet ham.

Tror De, jeg er bange for Krigen, vi skal i? sagde Otte Iversen og gik igen — det tror De vist ikke. Men sig mig ... ja, De er maaske endogsaa gift — eller er De forlovet?

E — nej, sagde Mikkell næsten skrækslagen og virrede med Hovedet.

Kunde De da forestille Dem, De var forlovet og skulde afsted? Jeg er forlovet. Jeg er rejst fra en Pige, og for jeg tog afsted, lovede hun mig at vente paa mig, om det saa varede aldrig saa længe.

Mikkell turde ikke røre sig, saa ilde tilmode blev han over

Fischers forlag, bl.a. Lagerkvistserien i format 110×165 mm.

I 1940 fejrer Hasselbalch Forlag sit jubilæum bl.a. med oprettelsen af en bogklub. Tillige indledes udsendelsen af *Hasselbalchs Kulturbibliotek*. I omfang og kartonnage ligger det nær det tyske *Inselbücherei*, omend mere monotont i det ydre, hvor den tyske serie præsterer det kunststykke, at udsende hvert bind med et nykomponeret overtrækspapir. I 1949 tæller Hasselbalchs serie allerede 195 titler.

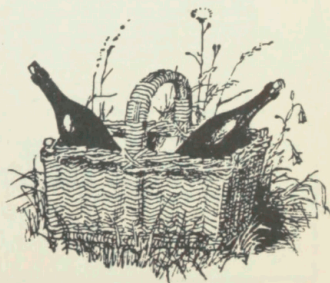
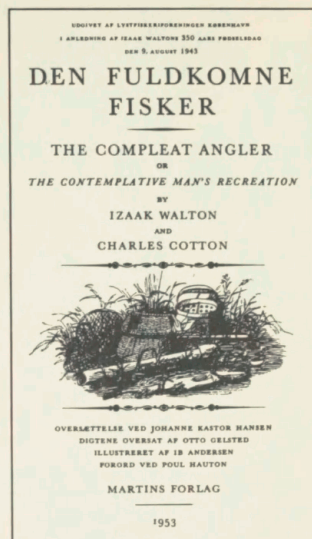
Thaning & Appel følger ideén med den kortlevende Parnas-serie redigeret af Kai Friis Møller. Fra denne serie er tidligere omtalte *Tre klagesange*.

Det var disse initiativer og den samtidige diskussion om kiosklitteratur og murstensromaner, som var anledningen til udsendelse af de første pocketbooks, hvor de mest omtalte var Thaning & Appels *Delfin-Bøgerne*, der starter i 1943.

40'erne var det rige tiår for den illustrerede bog. I udvælgelsen 1942-43 er ialt repræsenteret 32 af tidens bogkunstnere med hele 7 værker af Povl Christensen med bl.a. *Fodrejsen* (1940) og *Sankt Hans Aftenspil* (1943) og 4 af Ebbe Sadolin.

Det er tiåret hvor Sikker Hansen tegner til Hvass: *Byens Dyreliv* (1940) og Joh. V. Jensen: *Kongens Fald* (1944); med Mogens Zieler i *Gilgamesh* (1940) og *Sakuntala* (1942), med Ungermanns *Candide* (1940), *Ogger Gogger, Gummiklokker* (1943) og *Abel Spændabel* (1945), mens Ib Andersen står for bl.a. *San Luis Rey Broen* (1940) *Den fuldkomne Fisker* (1943) og *Landluft* (1944).

Aldrig før eller siden har vi oplevet en sådan generation af bogkunstnere. Forklaringen er enkel og bunder i det gamle ordsprog: øvelse gør mester. Et nærliggende eksempel har vi i det monumentale maleri, der netop i de samme år stod svagt i Danmark, for opgaverne var siden Skovgaards store dage ikke til stede. I Norge opstod derimod med besættelsen en nynationalisme, der efter krigen stillede kunstnerne monumentale opgaver, først og fremmest i Oslo Rådhus, og vi oplevede en norsk kunstnergeneration, der kom til at mestre denne svære kunst.

Her i landet var kunstnerne allerede fra 30'erne vænnet til ugentlige reproduktionsopgaver, hvor Politikens søndagstillæg »Magasinet« lagde for, snart fulgt af de øvrige dagblade. Der blev i disse år gennem rotationspressen, til alle hjem præsteret en kunst af teknisk lødighed og kvalitet, som ikke er oplevet andetsteds i verdenspressens historie. Hvor naturligt at disse kunstnere også følte sig hjemme i bogens verden og fik de store opgaver.

I de første tre årtiers udvælgelse mangler dog to kunstnere. Den ene er Egon Mathiesen, der måske er den af tidens kunstnere, som i sine børnebøger ligger nærmest sine læsere eller seeres opfattelse. Den anden er mærkeligt nok Axel Nygaard, trods flere fine bogarbejder. Hans synes kun at optræde én gang med Anders W. Holm: *Gillelejevvers* (1948), hvor man endda har gjort denne typiske sortkunstner en dårlig tjeneste, ved at gengive hans streger i autotypi.

En væsentlig boggrafisk virksomhed stilles de første årtier i skyggen, på trods af at det gælder bogens ansigt mod publikum: det heftede illustrere-

Izaak Walton: *Den fuldkomne fisker* – overensstemmelsen mellem format, tekst, illustration gør denne bog til et halvseklets hovedværker – måske Ib Andersens mest fuldendte arbejde, 22/137 mm. 1943.

56

DEN FULDKOMNE FISKER.

kender en snild mand i Leicestershire, Mr. Nicholas Seagrave, som har tæmmet en odder. Han har ikke alene faaet den tam, men lært den at fange fisk og gøre mange andre ting, som han har fornøjelse af.

JÆGEREN. Ja, tag bare én af dem, men lad os tage livet af de andre. Og lad os saa komme ind paa et rigtigt værtshus, hvor vi kan faa et bæger god bygvin og synges "Den gamle Rose" og have det morsomt sammen.

VENATOR. Kom, min ven Piscator, lad mig invitere Dem ind sammen med os. Jeg betaler i aften, saa kan De betale i morgen. Jeg har nemlig i sinde at følges med Dem en dag eller to paa fisketur.

PISCATOR. Deres anmodning er mig kærkommen. Jeg vil være meget glad ved at udveksle venligheder med Dem og nyde Deres selskab.

TREDIE DAG

VENATOR. Lad os saa komme af sted til Deres sport, fiskeriet!

PISCATOR. Ja, lad os endelig komme af sted! Gud være med Dem alle, mine herrer, og gid De i dag maa fange en hunodder til og faa livet af den med samt hele dens yngel.

VENATOR. Naa, Piscator, hvor har De tænkt at begynde at fiske?

PISCATOR. Vi er endnu ikke kommet til et godt sted. Vi maa vandre en *mile* eller saa endnu, før jeg begynder.

VENATOR. Godt, men saa beder jeg Dem, om De, mens vi gaar, vil fortælle mig ærligt, hvad De syntes om vort kvarter i nat, og om vor vært og om selskabet? Er værten ikke en morsomt mand?

36 Tegning af en Munk, der i sin stille Celle beretter dens Fortid, medens Bindebøll har fremhævet Tegningens Karakter ved at omgive den med en Ornamentik, sær og broget som Begivenhedernes Gang.

»Foreningen for Boghaandværk«, oprettet og ledet af den forstandige og dygtige Xylograf F. Hendriksen, sørgede for at lade flere af vore bedste Bogbindere efter Tegninger af Bindebøll udlføre Hølskindsbind til Udstillinger hos os og Udlandet. Zahle har gengivet hans Akvarel fra 1860, hvis 8 flade Blomsterkrøner og Flankestængler J. L. Flyge med sit Mesterskab i at fremstille den færdige Skindmosaik gengav i et i Industriforeningen Aaret efter udstillet Bind. Det blev 1893 udstillet i Chicago og solgt til Kunstmusen i St. Louis, derefter i et nyt Eksemplar 1894 udstillet i Paris og solgt til Musée des arts décoratifs. Der er her ikke Grund til at standse ved andre af Zahles opførte Arbejder af Bygge efter Tegninger af Bindebøll, eller ved alle de Bogbindere, der efter Zahles Undersøgelser i Jøllighedsvis har benyttet saadanne. Kun Anker Kyster blev faat knyttet til ham gennem mange Aars Venskab og intime Samarbejde.

Han har i »Tidskrift for Kunstindustri« 1908 givet en indgaaende Beretning om »Thorvald Bindebølls« hans Forhold til Haandværkerne. Med et Stykke Papir foransig havde han vaankæligt ved at være ledig; »han havde altid større eller mindre Opgaver at fundere paa og prøve sig igennem. Og Iderne kunde myrre paa, saa der slet ikke var Tid til at tegne dem med, det blev læse Krads og Skisser, med Fjerpen, med blød Blyant og Pensel, det ene Udkast ved Siden af det andet. Var et noteret ned, fulgtes det af Varianten og saa kom pludseligt noget helt nyt. Og det var aldeles forbløffende, hvad han kunde faa rippet til Side. Bad man ham tegne et Bogbind, kunde der med Posten næste Morgen komme seks-og-forskellige om Eftersiddagene halv Snes Stykker, den følgende Dag endnu flere. Saa kom han selv med Retsten, og spurgte om der var nok at vælge imellem. Ellers kunde der jo tegnes flere.

Efter grove Udkast maatte Haandværkerne ofte gøre Arbejdtegninger. Naadisa i Mestrens ofte tillige i Arbejdernes Paasyn fremvises til hans Godkendelse, forklarede han hvad han havde tilsigtet og foretog. Rettelser og Ændringer, der altid blev glimrende Forbedringer. »De indgaaende Diskussioner om tekniske Muligheder og om Materialets Anvendelse var noget af det formøjlige ved hele Arbejdet. Han boede sig for Haandværkerets Tradition og »hævede stadig selv den store Betydning. Traditionen havde for ham som Kunstner navnlig gennem Faderen og Constantin Hansens. Ligesom

han havde studeret Fortidens klassiske Litteratur, havde han studeret Fortidens dekorative Ornamentik. Fra Antikens over Renæssansens til Japansernes havde han tileget sig og forsaaret den. Han hukkede den, men kopierede den ikke; han lagde helst saa meget som muligt af sit eget ind i Arbejdet. Han ansaa det egentlig for en Illusion at tro paa Muligheden af, at der i Former eller Ornamentik kunde udfindes noget virkelig nyt, som tillige var skønt. Turde end andre betegne et Arbejde af ham som nyt og helt hans eget, gik hans Indrømmelse ikke videre end til at sige »Naa, det er dog en Variant«, eller han udslyngede det gamle Ord: »Der findes intet Nyt under Solen.«

De anførte Brudstykker af denne umiddelbart efter Bindebølls Død skrevne Afhandling viser Anker Kysters Taknemmelighed for hans uegennyttige Hjælpsomhed. Et af de tidligere Arbejder, Foreningen for Boghaandværk overdrog ham at udføre, var et lille Maroquinsbind efter en Tegning af Bindebøll til Poul Møllers »Poesi og Prosa« med en pragtfuld Dekoration, hvorefter det blev skaaet mange store og dyre Stempler. Til et andet Maroquinsbind om et Eksemplar af samme Bog slap Foreningen billigere, da dens Sider af Kyster efter Bindebølls Anvisning blev nydeligt dekorerede af tre smaa, mange Gange gentagne Stempler. Bindebøll tegnede til Kyster en Mængde af saadanne Smaa-stempler, der kunde kombineres paa mange Maader, og af de Plater, for hvilke der var rig Anvendelse, blandt andet til at pynte Kanterne af Bindens Indersider. Til Genæld lærte Bindebøll et og andet af Anker Kyster, endda ikke udelukkende hvad det rent tekniske angaar. Mange forjensfulde Afhandlinger af Kyster viser, hvor grundigt han har studeret de gode Bogbind fra længst svundne Tider. Hans Studier af det 18de Aarhundredes danske Spejlbind har ikke været uden Indflydelse paa mange af Bindebølls til Bogbind tegnede Kompositioner. Direkte efterlyst dem har han dog aldrig. Hans Skabevne og kraftige personlige Ejendommelighed gør sig i dem alle stærkt gældende.

I det 18de Aarhundrede træffer vi ofte indenfor Bindene Forsatspapirer med »Klisterarmorering«. Denne fortrængtes i Begyndelsen af det 19de af daarlige Efterligninger, og Metoden paa at fremstille det rigtige gik i Glemme. Men den genfandtes 1892 i København af Anker Kyster. Et tyk Fagudskrift betragtede, at det te lykkelige Fund skyldtes en Dansk, men trostede i sit næste Nummer sine Læsere ved at berette, at Metoden paa samme Tid sagdes at være

de omslag. Hvis det overhovedet omtales er det yderst kortfattet; dog er det den typografiske opgave, der kræver mest af tegneren i den svære kunst, at samarbejde skrift med billede.

Disse år er endda storhedstiden for denne genre, fx præsterer Ib Andersen i 30' og 40'erne 55 omslag og man husker en stor del af dem: mesterværket til *Den fuldkomne Fisker* og Hemmingway: *Og solen gaar sin gang* med det hvide spanske hotelværelse foruden de l'époque bindene i tegning og skrift til Thaning & Appels Balzac-serie. Egon Mathiesen træffer i sin nøgterne streg præcis stemningen i Caldwell's sydstatsromaner, der udsendes af Atheneum. Endda udstyres almindelige forlagspublikationer med originalgrafik. Det er Carit Andersens forlag, der lader Frede Christoffersen arbejde på den litografiske sten og resultaterne blir smukke – og meget franske.

Det er også Frankrig der lægger stil til de rene typografiske omslag som Atheneums omfattende Anatole France – og Andre Gide-serier.

Axel Nygaard når også at komme med, skønt hans største tid som omslagstegner ligger i tyverne.

Karl Madsens idéer med bogen om *Bindebøll* blir realiseret af Gunnar Biilmann Petersen. Den tunge Plantinsats kan næppe kaldes læsevenligt, men tidstro århundredskiftets idealer og *Bindebøll* grotesker, 193/123, 1943.

Axel Salto der på mange måder er enestående i dansk bogkunst indleder i dette årti et spændende samarbejde med litograf J. Chr. Sørensen. Resultatet bliver den vidunderlige serie af *Salto-papirer* til bogbind. De udgives 1943 af forlagsdirektør Asger Fischer, og er i genoptryk benyttet til dette katalog.

Dengang som nu var det en mindre kreds af bogtrykkerier, der i særlig grad satsede på kvaliteten. Af årtiets 324 udvalgte bøger er 64 trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri, 60 i Det Berlingske Bogtrykkeri og 44 hos Nordlundes Bogtrykkeri, altså over halvdelen af udvalget. Det er også i disse år Nordlunde udsender sine første bøger om bogtryk: *William Morris* (1944) *Bogskrifter og Bogtrykkere* (1945) *Typografisk ABC For Bogvenner* (1946). Disse, som hans senere publikationer, får den største betydning for en bredere forståelse af bogarbejde. 1940'erne kendetegnes også ved den hurtige omstilling til ny teknik inden for de grafiske fag. Medens håndsats endnu holdt stand i 30'erne, overtager maskinsatsen nu 2/3 af produktionen.

En radikal ændring inden for de grafiske fag er indledt.

Grafisk Cirkels hilsen til Axel Saltos 60-års dag blev *Den spirende Stil* – mindre sprælsk end Saltos egen »for Vinden svajende Produktion«, som han selv beskæftigede sig med, 325/240 mm, 1949.

som Skildpæde, men helt keramiske. Halier var ganske bestemt en Svend til at faa Tingene frelst fra Ovnen. Han kendte den ind og altsaa især ud og ydermere var der i Brodegade den Konstans i Brændingerne, som betinger af friske Erfaringer omgaende kan udnyttes: dette er afgørende vigtigt. Der var kort sagt god Stemning, den fik heller ikke Lov at vare længe. — Stentøjet begyndte med Halier og uden ham var det maaske forlængst gaaet istaa. Skal jeg samle al min Taknemlighed for kærlig Hjælp gennem Aarenes Stentøj i en Tilkendegivelse maa den rettes til ham. Vi led alle et smerteligt Tab da Carl Halier døde den 22 April 1918.

To Gange siden Brodegade var jeg i Periodeer optaget andetsteds end paa den Kongelige. Omkring 1930 aalmede *Bode H. Illumsen* og jeg i forlignende et keramisk Værksted paa Peter Bangsvej 31. I denne korte Periode skabtes de aahne Stentøj-kaminer, der fik saa uhyggelig en Skøbn. Disse overmaade skønne, rillede og knoppele Kaminer, der slugte vore Sparepenge, blev muret op ihvertfald paa to offentlige Udstillinger, først paa en Suedkerudstilling i Kunstindustrimuseet og siden paa Bokudstillingen i Forum, og begge Steder blev de slaact i Stykker under Neflagelsen uden fjerneste Medfølelse fra nogen Side. Hvorfor saa ingen, at de laade var attraaeværdige og betydningsfulde, de pegede paa Muligheden af paa et nyt Grundlag at anvende Keramik som Formsten i Arkitekturen, men ingen kan snart forstaa noget mere eller maaske er det bare saadan, at der ikke bygges mere. Se dog Huset for dig, Mand, med knoppele Sten

IKKE ILLUSTRERET SKØNLITTERATUR

Steen Eiler Rasmussen: En bog om noget andet.

Forlag: Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag (1940). Tilrettelægning: Steen Eiler Rasmussen. Bogtryk: Bianco Luno's Bogtrykkeri A/S. Skrift: Monotype Baskerville kursiv. Bogbinderi: Petersen & Petersen.

Ovid: Tre Klagesange.

Forlag: Thaning & Appels Forlag (1944). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtrykkeri. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri A/S. Skrift: Intertype Baskerville. Bogbinderi: Det Berlingske Bogtrykkeri.

Johannes Ewald: Levned og Meninger.

Forlag: Udgivet af Foreningen for Boghåndværk, i samarbejde med H. Hagerups Forlag (1942). Tilrettelægning: Langkjærs Bogtrykkeri. Bogtryk: Langkjærs Bogtrykkeri. Skrift: Genzsch Antikva, Bourgeois. Klicheer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

André Siegfried: Frankrig befriet.

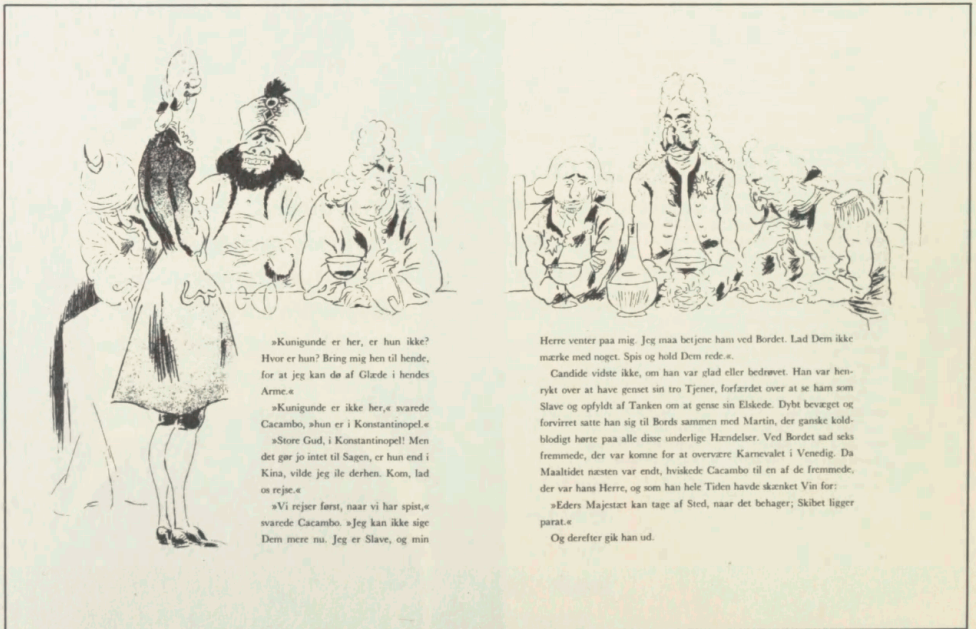
Forlag: Det danske Forlag (1948). Tilrettelægning:

Udstillede bøger
fra 40'erne

Omslag Egon Mathiesen, 1940',
i. u.

Voltaire's *Candide* overdådigt morsomt illustreret af Ungermann i sort-gråoliven satirisk pennestreg, 280/205 mm, 1940.

FREDERIKSSTADEN

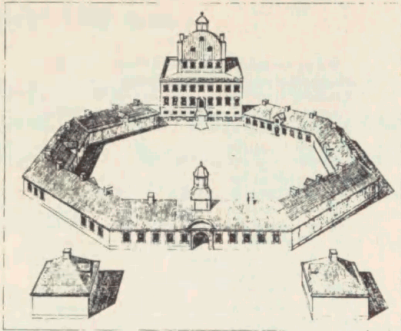
Palæet i Roskilde. Den fremadseende Staldfløj ses fra Tårnet. Udført 1733 efter Tegningerne af Lauritz Thorsø.

I Palæet i Roskilde har vi endnu bevaret et helstøbt Barokanlæg, der ganske vist er bokedent i Størrelse sammenlignet med Christiansborg, men ikke ringere som Arkitektur. Hvor et ældre Slotsanlæg som Fredensborg er geometrisk stift med den regelmæssige ottekantede Gaard, er alting i denne modne Barok blevet mere plastisk med enkelte Legemer, der er fæjet smidigt sammen, med et Gaardsrum, der er sluttet og alligevel ved Hjørnerne aabner sig til andre Rum. Indgangen er en Port, der gaar op gennem den fremadboende Staldfløjs Tag, ligesom Byportene skar sig gennem Voldskraangerne. Naar man kommer ind i Gaarden, ser man Domkirken, netop som en stor gammel Kirke skal ses, med sin gotiske Silhouet højt op over de almindelige Huses lange lave Tegltage. Fra de lange Sidefløje med deres høje murede Kviste stiger Anlægget hen til Hovedfløjen, der er i to Etager. I Thurahs »Vitruvius« er den vist med meget mere Dekoration. Men vi savner ikke noget. Disse jævne danske Provinsløse danner sammen en yndig Helhed, i alle Ting klart og fast formet.

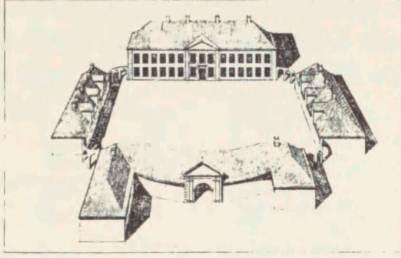
Håusers Tegninger til Christiansborg viser, hvor rige Detaillerne har været paa dette Slot. Det maatte blive Forbilledet for fornemme Huse i Byen. Vi har endnu et udmærket Eksempel i Asiatic Kompagnis Bygninger i Strandgade paa Christianshavn. Bygningen er en Skulptur, en stor sluttet Form. Den er behandlet som et Massiv, som man har gjort rigere ved stadig at lægge mere Stof til. Façaden hæver sig op i den segmentformede Fronton ligesom Midtervinduerne i de stærkt fremspringende Fordakninger. De to øverste Etager er bundet sammen ved mægtige Pilastre, der er forkroppet op gennem Gesimsen. Ogsaa vandrede er Enkeltelementerne koblet sammen til store Helheder med To-, Tre- og Fendelinger.

Alle disse arkitektoniske Eksempeller ses paa Tegningerne Side 111.

110

Restaurering af Fredensborg efter den første Byggeperiode 1660-62.

Palæet i Roskilde.

111

Byer og bygninger. Steen Eiler Rasmussen har gjort emnet alment begribeligt, også gennem det nære forhold mellem tekst og tegninger, 253/166 mm, 1949.

Viggo Naae. Bogtryk: Bianco Luno's Bogtrykkeri. Skrift: Linotype Baskerville.

Christian Elling: Den italienske Nat.

Forlag: Thaning & Appels Forlag (1947). Tilrettelægning: Nordlundes Bogtrykkeri. Bogtryk: Nordlundes Bogtrykkeri. Skrift: Monotype Bembo. Klicheer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

ILLUSTRERET SKØNLITTERATUR

Izaak Walton og Charles Cotton: Den fuldkomne Fisker.

Illustration: Ib Andersen. Forlag: Martins Forlag (1943). Tilrettelægning: Ib Andersen. Bogtryk: Bianco Luno's Bogtrykkeri A/S. Skrift: Monotype Baskerville. Klicheer: Bernh. Middelboes Reproduktionsanstalt.

Jacob Paludan: Landluft.

Illustreret: Ib Andersen. Forlag: Steen Hasselbalchs Forlag (1944). Tilrettelægning: Ib Andersen. Bog-

JULES ROMAINS
Donogoo-Tonka
BILABIN
VIDENSKABENS
MIRAKLER
EN
KINEMATOGRAFISK
HISTORIE
Caril Andreens Forlag
KØBENHAVN

Omslag, Frede Christoffersen, 1945, i.u.

Hvis jeg var Maler (og jeg har altid beklaget, at jeg ikke er det), vilde jeg befolke mine Lærreder med Gudinder, Nymfer, Madonnaer, Keruber og Amoriner. Jeg synes, det vilde være den største Forbrydelse mod Malerkunsten at hellige sine Penser til Portrætter, medmindre Modellerne var smukke; og langt fra at ville kopiere disse grimme og tarvelige Ansigter, disse ubetydelige eller ordinære Hoveder, vilde jeg være mere tilbøjelig til at hugge dem af Originalerne. Caligulas Grusomhed vilde i denne Anvendelse næsten forekomme mig prisværdig.

Det eneste, jeg med lidt Stadighed har misundt nogen er, at være smuk; ved smuk forstaar jeg lige saa smuk som Paris eller Apollon. Ikke at være vanskabt, have næsten regelmæssige Træk, det vil sige at have en Næse, der hverken er kroget eller stumpet midt i Ansigtet, Øjne, der hverken er røde eller rindende og en velformet Mund, det er ikke at være smuk; i saa Fald vilde jeg være det, og jeg synes, jeg er lige saa langt fra den Forestilling, jeg har gjort mig om mandlig Skønhed, som om jeg var en af disse Figurer, som slaar Timeslagene paa Klokketaarnene: hvis jeg fik et Bjerg paa hver Skulder, fik Benene drejet indad som paa Grævlingehunde, og fik Abenøse og -snude, vilde jeg ligne dem paa et Haar. — Ofte ser jeg mig timevis i Spejlet med en ufattelig Stadighed og Opmærksomhed for at se, om der ikke er indtraadt nogen Forbedring i mit Ydre. Jeg venter, at Linierne skal forskyde sig, forbedre sig eller runde sig mere fint og rent, at mine Øjne skal blive mere straalende og fugtige i Glansen, at Bugten mellem min Næse og min Pande skal blive udfyldt og min Profil faa den græske Profils Ro og Renhed, og jeg er altid yderst forbausset over, at det ikke sker. Jeg haaber altid, at jeg engang et Foraar skal kunne skille mig af med den Skikkelse, jeg har, ligesom en Slange, der skyder Ham. — At tænke sig, at der mangler saa lidt i, at jeg kunde være smuk, og at jeg aldrig bliver det!

124

tryk: Anton M. Jensen. Skrift: Monotype Engelsk Antikva. Klichéer: Bernh. Middelboes Reproduktionsanstalt.

H. C. Andersen:

Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager.

Illustration: Povl Christensen. Forlag: Selskabet for grafisk Kunst og Kunstforeningen i København (1940). Tilrettelægning: Det Berlingske Bogtrykker. Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri A/S.

Henrick Thomæsøn Gerner:

Hesiodi dage eller Rijnstock ved Hans Ellekilde.
Illustration: Povl Christensen. Forlag: J. H. Schultz Forlag (1942). Tilrettelægning: J. H. Schultz. Bogtryk: J. H. Schultz Bogtrykkeri, Akts. Skrift: Monotype, Plantin. Bogbinderi: J. H. Schultz Bogbinderi.

Johannes V. Jensen: Kongens Fald.

Illustration: Sikker Hansen. Forlag: Gyldendalske Boghandel (1944). Bogtryk: Gyldendals Forlags-

En for Hallmann usædvanlig klassisk stil præger dette værk med de fornemme farvegengivelser: Mlle de Mauphin, 245/165 mm, 1945.

MAJUS.

Vignet af Povel Christensen fra *Hesiodi Dage*.

Povel Christensens dybe forståelse for ældre dansk litteratur har mange udtryk. Snittene til Gerners *Hesiodi Dage* præges ikke af den blicherske alvor, men ejer, så rigtig oplevet, noget af bondealmanakkens troskyldighed, 220/145 mm, 1942.

trykkeri. Skrift: *Linotype Fransk Antikva*. Klichéer: *Nordisk Reproduktions-Anstalt*.

Théophile Gautier: *Mademoiselle de Maupin*.
Illustration: Adolf Hallman. Forlag: Gyldendalske Boghandel. Bogtryk: F. E. Bordings Bogtrykkeri. Skrift: Linotype Bodoni Book. Klichéer: Nordisk Reproduktionsanstalt.

Voltaire: *Candide*.
Illustration: Arne Ungermann. Forlag: Nyt Nordisk Forlag – Arnold Busck (1940). Tilrettelægning: Arne Ungermann. Bogtryk: Krohns Bogtrykkeri, Harald Jensens Bogtrykkeri. Bogbinderi: Petersen & Petersen. Klichéer: Politikens Reproduktionsanstalt.

Kalidasa: *Sakuntala*.
Illustration: Mogens Zieler. Forlag: Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck (1942). Tilrettelægning: Mogens Zieler. Bogtryk: Krohns Bogtrykkeri. Skrift: Genzsch & Heyses Plantin. Klichéer: Bernh. Midelboes Reproduktionsanstalt.

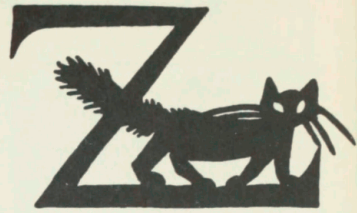
Hvorved du aldrig keedis.
 I Spjse-Kielder see dig om/
 Om du end har udtæret/
 Der er vel mange tomme rom/
 Oc døde Muusz u-næred.
 Din Kielder skal du nu paa ny
 Med Vinter-Vare fylde/
 Om det ey var/ du kunde frj
 Din brede Bag forgylde.
 Til Ploven hør alt meer end Hov/
 Alt meer til Spjse-Kielder/
 End Older/ tomme Huusz oc Trov/
 End Kar oc Muuse felder.
 Dertil hør megen stor Forraad/
 Om dend ret skal bespiis/
 Aff Saltmad/ Røget/ Tør oc Vaad/
 Hvo lyster kand det viis.
 Dertil skal Flesk oc Gaase-Kiød/
 Ja Lamme-Kiød oc Tunger/
 Dertil skal salted Oxe-Kiød/
 Det tette kand for Hunger.
 Glem icke røget Oxebøst/
 Ey Pølser oc Medister/
 Hiint smager vel opvarmt paa Rist/
 Oc disse mand ey mister.
 Glem icke røget Lammelaar/
 Langt Kiød oc Svine-Fødder/
 It Saltmadsfad saa artig staa/

Som haffver saadan Rødder.
 Du skal ey glemme Groffenbrad/
 Ey Lammebøst oc Rygge/
 Det skicker sig saa vel paa Fadd/
 At pille paa oc tygge.

H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr.

Illustration: Niels Larsen Stevns. Forlag: Statens Museum for Kunst. Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck. (1943). Tilrettelægning: Mogens Zieler. Bogtryk: Langkjærs Bogtrykkeri. Skrift: Fransk Antikva. Bogbinderi: Anker Kysters Eftf., Henrik Park. Klichéer: Bernh. Middelboes Reproduktionsanstalt.

ILLUSTRERET FAGLITTERATUR

Karl Madsen: Thorvald Bindsbøll.

Forlag: Det Danske Kunstindustrimuseum, i kommission hos Fischers Forlag (1943). Bogtryk: Det Berlingske Bogtrykkeri A/S. Skrift: Plantin, Kopus. Klicheer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier & Bernh. Middelboes Reproduktionsanstalt.

LÆRE- OG HÅNDBØGER

Merethe Bodelsen: Emil Hannover Bibliografi.

Forlag: Kunstindustrimuseets Venner (1942). Bogtryk: Nordlundes Bogtrykkeri A/S. Skrift: Linotype

Tumultarisk folkelighed, kampskriftcollage – utroligt at anarkistisk bogtilrettelægning så disciplineret kan gennemføres i godt to menneskealdr af Broby Johansen, her i Den danske billedbibel, 275/195 mm, 1947.

FORAKTISENS rid
der, leder hjort
og hund. Der søger rødder
rude sørged i sommer-
vinden, som bryr de vej-
ende lør på hvidt karat
tilbage. Hvar er vorragt
og rødder klid i gram
kølle med vide frugter
mer og gule stramme bar-
er, som lyst med det
rude hvidrødder. Han
har alle sine søgt hvidt
af falken, det er det
sørgede, sørged, det
skal søge af lra, net-
te, så det er ikke, at
der tog kom kommer r-
dinde en søgt søgt
lrae sørged i minde-
fornell på nu end ukar-
som sørged har tag det
sørgede gult på sin bar-
strøm, kom falken, et
der på karat lrae søgt
sørged, sørged, som
lraer på søgt og sig
dine lraer. I lrae, det
Hafte, Høker i.

Det var ikke fornødt med rødderens af sørged for hvidt, jagen var fornødt krig det sørged stansom søgt
høkerfalken og sørged var fornødt sørged. Der er en hvid lraer i, at det sørged søgt sørgede det
søgt er gager på sin sørged matre. Sørged i, at det sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
den, sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged

186

De konger på hvide midtøjler med jagtfolk på hvidt og i hvide sørged. Der er rig, hvilken sørged
og sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
tre lrae konger sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged
har vi sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged sørged

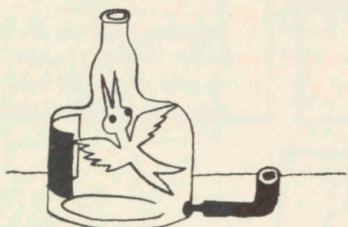
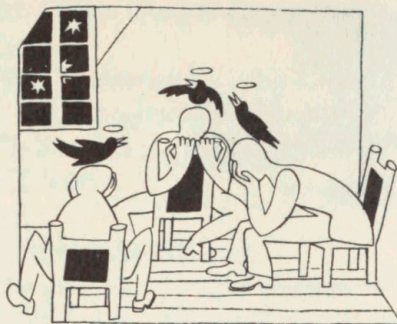
187

Min unge elskede

Min unge elskede lod mig alene vi husker ikke hvordan
som et skib der gled bort i en blaa horisont
som en døende tone forsvandt hun
og søvnen kom til mig og jorden blev fjern
som en syngende kugle af sølv

men du har vist dig i drømme for mig
din stemme var svalende regn
din mund var en moden og spiselig frugt
skabt for en hungrig mand
jeg husker dig trist og trosterigt som sang af fugle og træer

de findes de kvinder der elsker en mand
som de spiser et elsket maaltid ...

Sang

Jeg har privat
et paradys
paa 5. sal
p. t. paa denne jord

der sker saa mange
sære ting
i apparater
raabes over jord

11

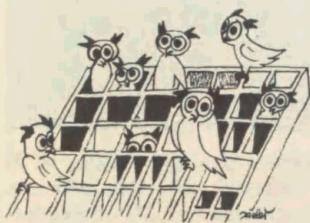
Zieler »kunne sin Schade«, her i
Digte, måske mere end Kjeld
Elfelt, der i forordet siger: »Lad
ham skrive mange smukke Vers
endnu. Vi vil stræbe efter at
forstå dem – med eller uden
psykoanalytisk Logaritmeta-
bel«, 220/140 mm. Thanning &
Appel, 1942, i. u.

*Holtzhausen Antikva. Bogbinderi: Petersen & Peter-
sen. Klichéer: F. Hendriksens Reproduktions-Ate-
lier.*

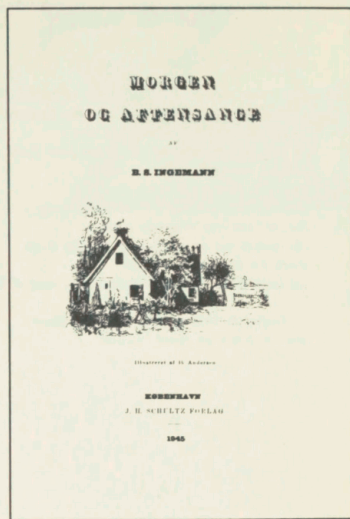
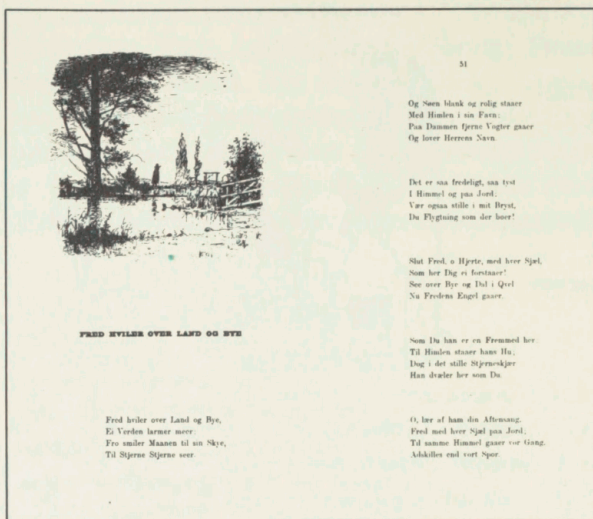
C. Volmer Nordlunde: Bogskrifter og Bogtrykkere.
*Forlag: Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck (1945).
Bogtryk: Nordlundes Bogtrykkeri. Skrift: Linotype
Baskerville. Bogbinderi: Harry Fløistrup. Klichéer:
Charles Hansens Reproduktionsanstalt.*

Jørgen Styhr: Dansk Grafik 1500-1800.
*Forlag: Foreningen for Boghåndværk, i kommission
hos Ejnar Munksgaard Forlag (1943). Bogtryk: Bi-
anco Lunos Bogtrykkeri A/S. Skrift: Monotype Ba-
skerville.*

Dansk Kunsthåndværk.
*Forlag Udstillingens Kommissariat (1942). Bogtryk:
Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S. Skrift: Linotype
Garamond. Tilrettelægning: Esbjørn Hiort. Kliché-
er: Bianco Lunos Reproduktionsanstalt.*

Ekslibris af Zieler til bogtrykker
Kaj Hjort.

Aksel Rode: Niels Skovgaard.

Forlag: Den danske Radærforening, i kommission hos Det Berlingske Bogtrykkeri A/S (1943). Skrift: Baskerville. Klichéer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

Steen Eiler Rasmussen: Byer og Bygninger, skildret i Tegninger og Ord.

Illustration: Forfatteren. Forlag: Fremad (1949). Tilrettelægning: Steen Eiler Rasmussen. Bogtryk: Krohns Bogtrykkeri. Skrift: Intertype Caslon. Klichéer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

H. P. Hansen: Jydepotter og Løb.

Forlag: Det danske Kunstindustrimuseum, i kommission hos Fischers Forlag (1944). Bogtryk: Bianco Lunos Bogtrykkeri. Skrift: Walbaum. Bogbinderi: Bianco Luno. Klichéer: F. Hendriksens Reproduktions-Atelier.

Johannes V. Jensen: Bogbinderen.

Illustration: Mads Stage. Forlag: Jacob Badens Bogbinderi ved Mogens Wille (1947). Tilrettelægning: Viggo Naae. Bogtryk: J. H. Schultz A/S. Skrift: Monotype Bembo. Klichéer: Mazens Reproduktionsanstalt.

Dansk guldalder i dette lille arbejde af Ib Andersen med den interessante kombination af Egyptienne og Garamond, 200/140 mm, J. H. Schultz, 1943, i.u.

Dette fantastiske omslag af Ib Andersen, der aldrig glemmes én gang oplevet. Det skabte desparat længsel efter igen at rejse i Europa, i udgivelsesåret 1941, 230 x 160 mm, i.u.

BØRNEBØGER

Jens Sigsgaard: Okker Gokker Gummiklokker, og andre Børnerim.

Illustration: Arne Ungermann. Forlag Gyldendalske Boghandel (1943). Bogtryk: Gyldendals Forlags-trykkeri. Skrift: Genzsch Antikva. Klichéer: Nordisk Reproduktionsanstalt.

Axel Salto: Tryk selv dine Billeder.

Illustration: Forfatteren. Forlag: Fischers Forlag (1943). Bogtryk: J. Chr. Sørensen. Skrift: Fransk Antikva. Bogbinderi: Ejnar Jensen.

Oh Vaar! Af Arne Ungermann til det litterære tidsskrift »Vild Hvede« 1930-1950, som talte tidens bedste grafikere som illustratører.

